

A projekt módszer alkalmazása a történelem tanításban

Készítette: Kőfalvi Tamás

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.
Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

Szeged, 2020

A projekt megvalósítása és értékelése

Tartalomjegyzék

- 1. A projekt megvalósítása*
- 2. A projekt során felmerülő gyakori kérdések*
- 3. A projekt lezárása és értékelése*
- 4. Az értékelők köre*

Miről szól ez a lecke?

Ebből a projektmódszerrel elvégzett feladatok (projektek) lezárásának és értékelésének elméleti tudnivalóit ismerheti meg. A leckében szereplő információk a projektek sokszínűsége ellenére is igyekeznek megragadni a projektek lezárásával és értékelésével kapcsolatos általános, projektfüggetlen ismereteket.

Tanulási javaslat:

A lecke feldolgozásához szükséges idő kb. 70 perc.

A lecke tartalmának megértését segíti a legfontosabb fogalmak kigyűjtése, csoportosítása és önálló magyarázattal történő ellátása. Az általános információkat gondolatkísérlettel konkretizálhatja is. Ismereteit a tananyag-csomagban található Tudásmérő megoldásával ellenőrizheti.

1. A projekt megvalósítása

A projekt folyamatának leghosszabb szakaszát a megvalósítás jelenti. Megfelelően alapos és szakmailag helyes előkészítés esetén a megvalósítás nem jár nagyobb megrázkódtatásokkal. Természetesen kisebb-nagyobb, *ad hoc* problémák mindig felmerülhetnek, az ezekre való reagálás, a megfelelő megoldások megtalálása a projekt életszerű tapasztalatait gazdagítják. Pedagógiai projektek esetében ilyen problémák akár szándékosan, előre eltervezetten is előidézhetők, hisz „teher alatt nő a pálma”, a problémamegoldó képesség leginkább problémák segítségével fejleszthető. A projekt megvalósítása során számtalan, egymástól nagyon eltérő munka-, tevékenység- és kommunikációs forma is jelen lehet. Ebben a szakaszban talán **a fenntartás a legfontosabb feladat**, ami a projektgazdára (tanárra) is jelentős feladatokat ró. **A fenntartás (működtetés) hivatott biztosítani a projekt megfelelő és gördülékeny előrehaladtát, a megvalósításhoz szükséges környezeti feltételek, a kommunikációs háttér, a motiváció folyamatos vizsgálatával és a szükséges beavatkozásokkal.** Fontos az előrehaladás állandó, folyamatos figyelemmel kísérése, amelyben a részteljesítéseknek, illetve azok ellenőrzésének fontos szerep jut. A projektek nemcsak eredmény-, hanem folyamatorientáltak is, ezért a megvalósítás fázisának nyomon követése az értékelés számára történő információgyűjtés szempontjából is meghatározó. Az elvégzett munka minőségét és hatékonyságát nagy mértékben elősegíti, ha a projektkörnyezet biztosítja a **megfelelő és folyamatos visszacsatolás** lehetőségét.

A projekt „élő” mivoltából következik, hogy menetében sokféle prognosztizált és előre nem látott változás következik be, az eredendően jónak tűnő ötletekről kiderül, hogy nem is olyan jók, más, korábban esetleg már felmerült, de akkor elvetett megoldások pedig meghozhatják a kívánt eredményt. A projekt megvalósítását **folyamatos analízissel** lehet leginkább kézben tartani, amely a célrendszer, a témakiírás, a munkaterv és a valós események folyamatos összevetését jelenti. **A projekt életszerűsége ki kell hogy terjedjen a tervszerűség-rugalmaság összefüggéseire is.** Meg kell találni a középutat – s ez nem mindig könnyű – a munkatervhez történő jogosan elvárható igazodás és a rugalmas megoldások között. A résztvevők számára ugyanis nemcsak a projekt folyamatának elsődleges tapasztalatai (tervezés-megvalósítás-értékelés) fontosak, hanem az a mélyebb réteg is, amely a cselekvések ok-okozati összefüggésének rendszeréből bontakozik ki. A gyakorlati ismeretek és tevékenységek mellett mintaadóvá válik az összes olyan elvi jellemző is, amely a projekt sikerét befolyásolja, és amely nagyrészt a projektgazda vagy épp az egész alkotó közösség döntéseiből fakad.

2. Cheklist – A projekt megvalósítása során tipikusan felmerülő kérdések:

- Meddig érdemes az előre meghatározott tervhez ragaszkodni?
- Mikor és hogyan láthatók be az előzetes tervezés, az előkészítés hibái?
- Milyen lépésekkel és eljárásokkal orvosolhatók ezek?
- Lehetséges-e, érdemes-e a megvalósítás során jobbnak tűnő megoldások miatt feladni az eredeti tervben elhatározottakat?

A megvalósítás jelenti az előzetesen kialakított munkakapcsolatok és munkaszervezési eljárások próbáját is. A tényleges munka során a projektben résztvevők közötti összhanghoz nemcsak a szakmai, hanem egyéb (emberi, szociális, kommunikációs) tényezők is hozzájárulnak, ezért a tanár számára a csoportdinamika alakulásának nyomon követése is feladatot jelent.

3. A projekt lezárása és értékelése

Fentebb említettük, hogy **a projekt eredményének mindig valamilyen kézzelfogható, konstruktív produktumban kell testet öltenie**. A projekt záró aktusát ennek a „végterméknek” a bemutatása jelenti. Ez a fázis a résztvevők egymásnak tartott prezentációjától, „műhelymegbeszéléstől” egészen a külső nyilvánosság előtti előadásig, kiállításig, bemutatásig terjedhet. Mivel a projektek fontos kritériuma az életszerűség, ezért annak eredményét is célszerű életszerűvé tenni, a szélesebb nyilvánosság elé tárni, minthogy a résztvevők munkáját és annak eredményét az életben is mások fogják elbírálni. Természetesen **a külső bírálatra bocsátás módja projektfüggő**, hiszen lehet pl. kiállítás, előadás, online közzététel, versenyre nevezés, szakmai minősítésre nevezés stb. Ha lehetőség van rá, akkor az elért eredményeket a „válogatott”, várhatóan pozitívan elfogult közönség (pl. szülők, iskolatársak) mellett érdemes objektív, szakmai szempontú megmérettetésnek is kitenni. Az összegyűjtött visszajelzésekből fontos tapasztalatok szűrhetők le. A projekt bemutatását – jellegének megfelelően – érdemes valamilyen formában rögzíteni, így az nemcsak „szép emlék”, hanem később is felhasználható, hivatkozható szakmai anyaggá válik.

Miként maga a projekt, úgy sokszor annak értékelése is nehezen egyeztethető össze a hagyományos oktatási környezetek forgatókönyveivel. Sajnos, e téren könnyű abba az objektív tan-

ügyigazgatási ténybe beleütközni, hogy a tanulói értékelés végső formája egy személyre szóló érdemjegy, amely valamely egész szám lehet egy és öt között. Ezen értékelési forma uralkodó mivolta – árnyalatlanságának, személytelenségének, valamint a szakirodalomban leírt és a tanári gyakorlatban bizonyított egyéb hátulütőinek ellenére – megtörhetetlennek látszik. A projekt folyamatának egész jellegétől, komplexitásától, kooperatív jellegétől idegen az egyetlen érdemjeggyel történő értékelés.

Tény ugyanakkor, hogy a kooperatív tevékenységekre épülő munkaformák, így a projektmódszer esetében is problematikusabb **az egyéni teljesítmények szétválasztása**. Természetesen az egyéni teljesítmények nyomon követése, így értékelése sem lehetetlen, sőt szükséges, erről a kooperatív munkaformák kapcsán olvasható bővebb leírás.

A projektpedagógia eredményességének egyik fontos összetevője a megfelelő értékelési rendszer. Ez, a folyamat többi eleméhez hasonlóan **átgondolt és tudatos tervezést** igényel. **Fontos, hogy az értékelési szempontrendszer már a projekt kezdetén elkészüljön, és hogy az valamennyi résztvevő számára világos, közérthető és hozzáférhető legyen.** Természetesen az értékelési rendszer felállításába – a pedagógiai szempontokat végig megtartva – maguk a résztvevők is bevonhatók, így az értékelés hatása, annak elfogadottsága révén erősíthető. **A projektek értékelési rendszerét a célrendszerrel szoros összefüggésben kell kialakítani,** hiszen az értékelés elsődleges mércéje a kitűzött céloknak való megfelelés foka. Az értékelés hangsúlyai a projekttervhez igazítandók, a projekt eredmény-és/vagy folyamatorientáltsága ezeken keresztül is érvényesíthető. Nem szabad elfelejteni ugyanakkor, hogy **a projektkörnyezetek elsődleges célja nem a statikus „tudásállapot” felmérése, hanem a fejlesztés.** Ezt szem előtt tartva lehetőség szerint magát az értékelést is minél inkább a fejlesztési célok szolgálatába kell állítani, sőt az értékelés bizonyos elemeit is a projektfeladat részévé kell tenni. Így például mindenképp érdemes szerepet juttatni a résztvevők **egyéni vagy csoportos önértékelésének,** illetve annak, hogy az egyének és a csoportok egymást értékeljék. A projekt értékelési fázisa akkor tölti be leginkább fejlesztő szerepét, ha **minél több értékelési módszer és szempontrendszer** szerepet kap benne. Természetesen ahogy a projekt folyamata, úgy az értékelés kapcsán is tekintettel kell lenni az időkorlátokra, ezért is van nagy jelentősége annak, hogy a projekt előkészítése során az értékelési szakasz megtervezésére is sor kerüljön. **Az értékelést, amennyire lehetséges érdemes sokszínűre tervezni.** Ez vonatkozik az értékelést végzők személyére, az értékelés módszereire és az értékelés szempontrendszerére is.

Az értékelést végzők személyének a projekthez való kapcsolata alapján meg lehet különböztetni, a projekthez közvetlenül kapcsolódó, közvetve kapcsolódó és a projekttől független értékelőket. **Szakmai szempontból az értékelők** lehetnek maguk a projektben résztvevők, a laikusok és kívülálló szakemberek. **Az értékelés lehet egyéni vagy csoportos produktum.** Az igényesen felépített projekteknek szinte kötelező értékelési formái: a résztvevők önértékelése, a munkacsoport(ok) önértékelése,

több csoportban folyó munka esetében a csoportok véleménye egymás produktumairól, valamint a projektvezető értékelése. A projekt megvalósítói bizonyos értékelési összefüggésekben aktívak (értékelők), másokban passzívak (értékeltek). E két viszonylat sajátos és jelentős fejlesztő hatású keveréke az **önértékelés**. Értékelőként a projekt résztvevői számára az értékelés kritériumrendszerének ismerete és követése, értékeltként pedig a külső értékelések megfelelő kezelése és szakmai feldolgozása jelent kihívást. Az értékelések sokszínűségéből adódik, hogy annak bizonyos formái (pl. egy másik csoport munkájáról szakmailag megalapozott, jól hasznosítható vélemény készítése) a végső teljesítésbe is beszámíthatók. Az értékelésnek nem feltétlenül kell a projekt egészére vonatkoznia, **az előre kitűzött projektszakaszok az adott szakasz súlyával arányos részértékeléssel záródhatnak**. A részértékelések összegzése a projekt zárásának szintén tanulságos eleme lehet.

Az értékelés módszerei nagy mértékben függenek a projekt jellegétől. Általában célszerű arra törekedni, hogy a különböző értékelők által adott, különböző szempontú értékelések valamilyen maradandó formát öltsenek, mert azok szakmai hasznosítása, fejlesztő hatású feldolgozása is sokkal könnyebb lesz. A spontán értékelések, tetszésnyilvánítások aránya általában a nyilvánosság növekedésével egyenes arányban nő. Amennyire azonban lehet, ezeket is igyekezni kell maradandóvá tenni (előadás videofelvétele, kiállítás, installáció vendégkönyve, online közzététel kommentezési lehetősége, stb.). **Egy projekt befejezése akkor ideális, ha az emocionális hozadékok mellett szakmai szempontú értékeléssel is zárul.** A különböző értékelések szakmaisága erősíthető, ha az értékelést szakmai szempontok mentén igyekszünk megvalósítani. Különböző értékelési alkalmakra és viszonylatokra például különböző kérdőívek, értékelő lapok állíthatók össze. Ezek kialakítása során fontos szem előtt tartani az értékelők személyét és az értékelési alkalom sajátosságait. Egy színpadi előadás közönségének értelemszerűen más jellegű, tartalmú és hosszúságú kérdőívet célszerű készíteni, mint a csoportok önértékeléséhez. A különböző értékelések nyomán megteremtődő visszacsatolás akkor lesz továbblépésre ösztönző, ha az értékelés sokszínű, lényegi elemekre koncentrálnak, eredményei egyértelműek, világosak és szakmailag pontosan értelmezhetők.

4. Az értékelők köre és viszonya a projekthez:

	a projekthez közvetlenül kapcsolódó értékelő		a projekthez közvetve kapcsolódó értékelő		független értékelő	
	egyéni	csoportos	egyéni	csoportos	egyéni	csoportos
résztevő	résztevő önértékelése, projektgazda értékelése	csoport munkabeszámolója saját munkájáról	–	csoport véleménye másik csoport munkájáról	–	–
laikus	felkért (pl. technikai) segítő véleménye	<i>(nem jellemző)</i>	barát, ismerős, szülő véleménye	szülői közösség tetszésnyilvánítása	kívülrőló spontán értékelése (vendégkönyvbejegyzés, komment, lajk)	idegenek tetszésnyilvánítása nyilvános bemutatón
szakértő	felkért tanácsadó	<i>(nem jellemző)</i>	belső bíráló	házi zsűri	bíráló	szakmai zsűri

